

РОЛЬ ІДЕОЛОГІЇ У СУСПІЛЬСТВІ

Забезпечення позитивної динаміки політичного процесу в умовах посткомуністичного розвитку України не в останню чергу залежить від плюралізму у політичній сфері. Передусім, це стосується відмови від монополії держави у мас-медіа, єдиної ідеології (комунізму), однопартійної політичної системи (КПРС).

Поняттю політичної ідеології, її впливу на функціонування політичних партій та політичної системи в цілому, а також впливу на формування громадянської думки присвячені праці А. Гамільтона, Т. Джеферсона, А. де Токвіля, Е. Дюркгейма, Г. Тарда, М. Вебера, К. Маркса, К. Поппера, К. Мангейма, Ф. Гаска та ін.

Серед представників вітчизняної політичної науки ґрунтовні праці, присвячені дослідженню місця політичних партій та ролі ідеологій у політичній взаємодії належать В. Андрущенко, М. Головатому, М. Кармазіній, Л. Кормич, І. Кресіній, М. Обушному, Ю. Романюку, Ю. Римаренку, А. Постол, Ю. Шведі, Ю. Шайгородському, А. Колодій, В. Полохало, Д. Яковлеву та ін.

Формування ідеологічного різномаїття в Україні почалося фактично одразу після офіційного проголошення незалежності країни, а за перше десятиліття незалежності в Україні було зареєстровано 85 політичних партій, кожна з яких декларувала відповідну ідеологічну доктрину. Цей процес триває і до сьогодні – станом на лютий 2014 року зареєстровано 200 політичних партій.

Велика кількість політичних партій, сформованих на початковому етапі державотворення у 1991-2001 роках, як політичних об'єднань на основі різних ідеологічних та світоглядних позицій зумовлена спробою протиставлення пануючій близько 70 років комуністичної ідеології партії влади.

Ідеологічна криза кінця 80-х років минулого століття охопила усі країни соціалістичного табору, що зумовило втрату комуністичними партіями Східної та Центральної Європи правлячого статусу у політичній системі. Формування альтернативних політичних ідей та цінностей на основі національного, релігійного, економічного, екологічного та ін. напрямків стало основою розвитку політичного плюралізму та

ідеологічного простору, в якому носіями політичних ідеологій стали партії різного спрямування.

Невизначеність щодо політичних ідеологій як в діяльності сучасних партій так і в свідомості суспільства та розмитість програмних засад партій в ідеологічному спектрі по осі «праві – ліві» призводить до створення «квазіпартійних» структур.

Наслідком розмитості ідеологічної складової політичних партій є структурування їх діяльності не навколо визначеної політичної ідеології, а навколо партійного лідера – особи, що володіє великим особистісним рейтингом. Саме тому виборчі кампанії за участю політичних партій та блоків набувають персоніфікованого характеру.

Філософському усвідомленню сутності політичної ідеології присвячено праці Аристотеля, Платона та інших античних мислителів. Вони, хоч і не вводили поняття «політичної ідеології», проте обґрунтовували роль філософії як основи політичної свідомості людини та методології пізнання сутності «політичної людини». Саме ж поняття «ідеології» у праці «Елементи ідеології» увів французький мислитель А. де Трасі.

На думку К. Поппера ідеологія трактується як закрита всеохоплююча система поглядів політичних груп, партій, політичних лідерів чи пануючої соціальної групи спрямована на всі політичні, соціальні, економічні, моральні, духовні сфери життя [2, с. 16].

Характерною ознакою ідеології, на думку філософа, є її нав'язування як єдино правильної, ціннісної моделі політичної системи усьому суспільству через діяльність партії більшості, яка в результаті посилення ідеологічного тиску поглинає конкуруючі партії та їх ідеології.

К. Мангайм у своїх поглядах на ідеологію виходив з того, що слід розрізняти два типи ідеологій: «партикулярну ідеологію» і «тотальну ідеологію». Партикулярна ідеологія визначається як певна система ідей, поглядів на основи суспільно-політичного ладу та цінностей крізь призму яких трактуються та відображаються соціально-політичні явища та факти у відповідності з політичними інтересами її носіїв. Такими носіями виступають політичні партії [1].

Сутність тоталітарної ідеології полягає у відображенні особливостей, специфіки і характеру структури пізнання, типу мислення і сприйняття політичних процесів певними верствами населення, суспільних груп та суспільства в цілому, або навіть цілої епохи. В такому контексті мова йде

про сутність поняття політичної ідеології як всеохоплюючої системи уявлень про політичні цінності, роль держави, людини у суспільстві.

Практичне вираження партійна ідеологія знаходить у програмових документах у вигляді декларації мети та цілей діяльності партії, засобів досягнення цієї мети, лозунгах тощо. Партійна ідеологія є складовою частиною політичної ідеології, але базується на емпіричних світоглядно-методологічних формах суб'єктивного сприйняття політичної дійсності. Політичні партії та їх ідеології визначають домінуючий тип політичної ідеології у суспільстві. Це визначення відбувається у процесі конкуренції між партіями в період виборчої компанії. Результат виборів перш за все демонструє ідеологічну палітру в суспільстві, рівень впливовості окремих партійних ідеологій на процес формування політичної ідеології та громадської думки.

Функціями політичної ідеології виступають:

- освітньо-виховна – полягає у оволодінні масовою політичною свідомістю, впровадженню в неї заданих критерій оцінки сучасного і майбутнього розвитку суспільства, певних цілей та завдань організації громадян у політичному просторі;
- інтегруюча, яка полягає у згуртуванні суспільства на базі інтересів певної соціальної групи, або на ґрунті свідомо сформульованих цілей, що не зорієнтовані на конкретні групи населення;
- пропагандистська – передбачає створення позитивного іміджу політичної партії, лідера партії, що репрезентують дану ідеологію у відповідності до інтересів великих соціальних груп;
- захисна, яка спрямована на захист інтересів політичного класу, правлячих груп, партій, еліт;
- соціально-регулююча функція сприяє формуванню і координації відносин між соціальними групами, впливає на реалізацію соціально-економічних, політичних програм суспільного розвитку, а також на політичну активність і соціальний вибір громадян.

Для більш раціонального осмислення політичної ідеології її слід розглядати як комплекс взаємопов'язаних елементів до якого входить: політична теорія, політичні концепції, політичні ідеї, соціально-політичні ідеали, політичні погляди та гасла, партійна ідеологія.

Політична та партійна ідеологія не є сталими феноменами соціального життя. Вони схильні до трансформації та змін. Процеси глобалізації та модернізації зумовлюють трансформацію економічних, культурних і політичних систем. Ці процеси спричинили кризу класичних

ідеологій та зміну ролі політичних партій та громадських рухів у політичній системі.

Література

1. Манхейм К. Идеология и утопия / К. Манхейм [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gramotey.com/?open_file=1269044490
2. Поппер К. Открытое общество и его враги. В 2-х т. / К. Поппер. – М.: Феникс, 1992. – Т.1. – 446 с.

Царик Ю.А.

*Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут»*

ТЕХНОЛОГІЇ УПРАВЛІННЯ КОНФЛІКТАМИ ТА ПРОФІЛАКТИКА КОНФЛІКТІВ

У науковій літературі, публіцистиці поняття «конфлікт» трактується неоднозначно. У буденному житті це поняття використовується для широкого кола явищ – від збройних зіткнень, протистояння різних соціальних груп до міжособистісних розбіжностей тощо.

У психологічному словнику визначення термін «конфлікт»: (від лат. *conflictus* – зіткнення) – зіткнення протилежно направлених цілей, інтересів, позицій, думок чи поглядів опонентів чи суб'єктів взаємодії.

Р.Дарендорф та Л.Козер зазначали, що конфлікт виникає там, де одна людина залежить від іншої, і що ймовірність конфліктів збільшується зі збільшенням спеціалізації організації та розподілом її на підрозділи. Також Р. Дарендорф зазначає, що в організації конфлікти можуть виникнути внаслідок недоліків в організації праці, низьким рівнем заробітної плати, низького рівня управлінської культури [2, с.78]. Вищенаведені причини виникнення конфліктів є очевидними, проте завжди в будь-якій організації існують конфлікти.

Конфлікт показує нам про те, що щось не так, тобто існують прорахунки або упущення в управлінській діяльності. Як зазначає дослідник конфліктів Ф.Василук: «Конфлікти сигналізують про об'єктивні суперечності життєвих стосунків і дають змогу вирішити їх або